ALEX. D. SAMURAKAŞ

Rebus, non verbis victoria parabitis.

COPILUL DURERII

— P L O E Ş T I —
TIP. „CONCURENȚA". V. DUMITRESCU
1 9 2 5

Blejoi

ALEX. D. SAMURAKAŞ

Rebus, non verbis victoria parabilis.

COPILUL DURERII

— PLOEŞTI —
TIP. „CONCURENȚA", V. DUMITRESCU
1925

DE ACELAȘI AUTOR:

Filozofie
- Din tainele lumei
- Din minunile vieți

Știință
- Valență, oxifi, boze săruri
- Apariția Vieți
- Calculul în fizică

Copii, băeți și oameni ce-ați fost și sunteți ca mine!... Intreaga viață am trăit și trăesc în lume. N'am găsit însă un prieten sincer, căruia să-i destăinui toate secretele inimei, căci n'aș putea trăi, dacă n'aș scri.

Unii m'ar fi compătimit, alții m'ar fi râs și nu știu dacă aș găsi vreunul care în urma destăinuirilor mele, să rămână mulțumit.

M'am dus la caetul meu, care fără să mă compătimească, să mă râză, sau să rămână mulțumit, m'a primit.

Lui i-am spus durerile, lui i-am destăinuit amăgirile, speranțele, și idealurile îndeplinite.

Vi-l dau așa cum este... De vreți primiți-l...

ALEX. D. SAMURAKAȘ

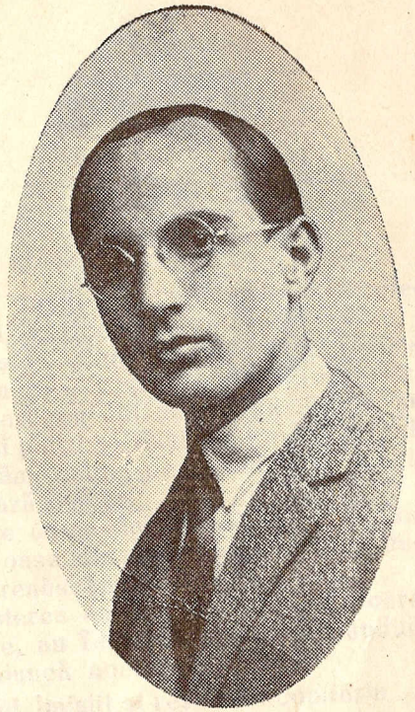

Din iubire se nasc toate, prin iubire se țin și în iubire se întorc, când trec dela noi.

Aimons donc, aimons donc !... de l'heure fugitive, hâtons-nous jouissons !..

L'homme n'a point de port, le temps n'a point de rive.

Il coule, et nous passons

ALEX. D. SAMURACAȘ

E seară, târziu şi somnul mi-apasă pleoapele ochilor mei obosiţi, de lectura nocturnă.

Intr'o căsuţă plină de bănci şi cărţi aruncate, unde amarnica luptă a vieţi m'a trimis, îmi las adesea ori gândul să sboare, cu ani de zile în urmă... şi fără să vreau din ochi-mi palizi şi duşi în fundul capului, îmi cad adesea lacrămi calde, pe caetul unde lungi şiruri de x şi y, se creează şi pier.

Amintirile mi-au dat năvală la iazul gândurilor şi s'au adăpat setoase din apele lui, înviorându-se, împrospătându-se, renăscându-se.

Şi renaşterea acestor amintiri mă doare, căci ghiarele lor hidoase, au înlănţuit grumazul gândului meu, exaltat de atâta muncă nocturnă.

Imi revăd, liniştit şi resemnat copilăria .... adolescenţa.... şufletul mi se tulbură.....

Imi vin în minte chipul prietenilor de care, legile naturei m'au despărţit, viaţa întreagă cu cortegiul ei de plăceri şi dureri.

Mi-aduc aminte de un prieten, cu care în momente grele, mi-am văzut clipele şi speranţele vieţi târâte. Cu el îmi mai schimbam cugetele, îi mai spuneam simţirile, fiindcă numai el singur, părea că mă înţelege.... Era o fiinţă superioară ..

Prin noi şi discuţiile noastre se făureau lumile, şi se desfăceau necunoscuturile.

Ne apuca ziua pe amândoi, gândind şi judecând aceleaşi lucruri... Voiam să ne convingem de realitatea celor ce ne înconjoară....

Pare că şi acum îl aud spunându-mi: Vai!... prietene!...
Nimeni nu ştie a mea durere,
Nimeni nu ştie cât sufăr eu

Numai acela care a pus mâna,
Şi a rupt din piept sufletul meu....

In satul acela din poalele deaiului, la câţi-va kilometri departe de Mizil, acolo m'am născut eu... acolo miam văzut o parte din speranţele vieţi târâte... O clipe pierdute... şi atât de preţioase!... Veniţi la mine, întorceţi-vă încă odată. Ascultaţi-mi dorinţa nevinovată... Curgeţi în amintirea mea încet, mai încet decât cum treceţi în repedele vostru sbor.

Intr'o căsuţă de pe malul gârlei, în murmurul apei, acolo şi-a dat tatăl meu sfârşitul... Acolo mi-am pierdut o parte din sprijinul vieţii mele.

Rămăsesem şapte copii, şase băeţi şi o fată. „Oh!... Doamne!... Doamne!... Tu ce dai putere lumei... şi viaţă creaturei!... dă-mi putere să-mi cresc micii mei copilaşi!".. striga adeseori sărmana mea mamă...

O!... Ea se simţea că mai avea putere, să rupă îngrădirile negre şi sarbede şi să zboare afară cu toată viaţa ei tânără! Dar!... să-mi cresc copilaşii... să-mi văd băeţi mari!... acestea erau deacum pentru mama mea, adevărate dogme. O!... Nu ştiu ce fel de dogme erau şi acestea, care se răspândeau în depărtările viitoare, ca un lucru într'un văl de ceaţă.

O rază de speranţă îi mai hrănea sufletul.

Dar după cum soarele nu răspândeşte deodată toate razele sale de lumină pe pământ — căci mai întâi se iveşte pâlpâind de prăpastii, apoi luminează dealuri şi în urmă scaldă în lumină pădurile şi văile, — tot aşa, nu pătrunde decât o rază de căldură în inima fiecărui om, care devine mai apoi, un foc.

Cu ce să-mi cresc copilaşi?... era ideea care o muncea, căci cel mai mare deabia era de 14 ani. Işi ascundea faţa între mâini, şi în adâncile-i oftări, începea să plângă, însoţind-o din când în când şi câte unul dintre noi.

„O!... Dumnezeule!... Cu ce ţi-am greşit eu şi copilaşii mei!... O tăcere tristă şi ne înţeleasă, ne cuprindea pe toţi!... Roagă-te... Roagă-te!... o sfătuia o voce necunoscută care deabia se auzea, şi mâinele ei se împreunară spre rugăciune.

Se înălţară şi mai sus, căci o voce şi mai puternică se auzi. „Roagă-te" Mămico... Mămico!.. nu te duce de lângă noi, începurăm să strigăm plini de durere.

Afară era o tăcere, şi întunericul nopţei privea trist la fereastră. Podeala rece se cutremura sub picioarele ei, şi fiinţa sa se pierdu par'că cu totul.

De atunci fraţii mei mai mari, unul de 14 şi altul de 12 ani plini de durere, în tăcerea nopţei se depărtau de casa lor părintească, ducând cu ei durerea şi suferinţa unor suflete nevinovate, ce se pierdeau în suferinţe, pe malul gârlei.

Voia să scape de suferinţe pe scumpa lor mamă, şi pe mici lor frăţiori. Unul intră slujitor la cârciumarul satului, iar cel'lalt la un bogătaş.

„O!...Crude au fost cu noi, darurile şi loviturile soartei!.." Ziceau adesea, când se întorceau seara între noi.

Din munca lor şi a mamei, ne puteam duce zilele de azi pe mâine. Au trecut zile luni şi ani!... ne făcuserăm mai mari. La doi fraţi mai mari ca mine, le venise vremea să se ducă la şcoală. Totdeauna supărată, şi roasă de suferinţi, sărmana mamă privea cu durere în suflet, la copii vecinilor, care treceau la şcoală în fiecare zi, pela poarta noastră.

Cu inima frântă începea să plângă. Nu se auzea nimic, dar vedem cum lacrămile calde se scurgeau pe faţa-i palidă şi mohorâtă.

Maică!... tu plângi iar!... îi strigam eu agăţându-mă de gâtul ei. Ea se apleca spre mine, şi sărutându-mi fruntea şi părul, mă strângea la pieptu-i zicându-mi:

Dorine!... Dorine!... Voi, nu vă puteţi duce la şcoală!.. şi lacrămile îi înneca glasul. Eu maică?... eu ştiu carte!... şi începeam:

„Miluieşti-mă Dumnezeule după mare mila ta, şi după mulţimea îndurărilor tale etc".

Cuvinte auzite dela fraţi mei mai mari care învăţaseră carte pe vremea când încă trăia tata şi care acum citeau biblia.

Se ridică de lângă mine, se duse la cuer şi luând o rochie începu, să o descoasă.

Până seara fu gata pentru unul din fraţi, o pereche de pantaloni şi o hăinuţă. Mai rămăsese o singură rochie în cuer. Şi aceasta fu sacrificală. Până la ora de şcoală, amândoi fraţi, erau îmbrăcaţi, aşa că, alunci când copii vecinilor începeau să treacă, cei doi fraţi, ieşeau şi ei pe poartă....

Se duceau la şcoală!... Până să se întoarcă maica, din vânzarea unor puişori căpătă doi lei şi cinci zeci de bani, cu care le cumpără, cărţi.

Cei doi fraţi plecau acum la şcoală; maica şi cu ceilalţi la muncă; iar eu singur şi de multe ori şi fără mâncare rămâneam acasă.

Niciodată nu mi s'a părut casa atât de jalnică şi de tristă, ca atunci când deşteptându-mă din somn, mă vedeam singur.

O!...grea şi tristă îmi părea acea singurătate...

Incepeam să plâng, căci dorul de maica îmi sfâşiă inima.

Durere!... Durere!... de vreme ţi-ai înfipt tu ghiarele în carnea mea crudă şi plăpândă!..

Mă suieam cu picioarele pe masa de lângă fereastră şi bătând cu pumnul în geam şi plângând strigam... maică!.. maică!... până când de oboseală şi de durere rămâneam culcat pe ea...

Lacrămile, mi se uscau în ochi!

Cu mintea plină de gânduri, culcat pe masa umedă şi învechită, urmăream cu privirea cum soarele apunea, trimeţând raze de lumină.

Acum, soarele începu să se mişte şi să se joace pe înălţimile dealului din faţa casei, îmbrăţişându le.

El împărţea cu ele, singurile care erau acolo sus, cutremurul şi fiorul morţei sale. De pe măsuţa rece, eu încă priveam cum soarele se perdea la orizontul tără margini.

O!... soare... verigă din lanţul gândurilor mele!.. Frumuseţea razelor tale mi-au potolit durerile.

O fulgerare, o licărire, o zvâcnire, o sclipire şi vârful acoperit de verdeaţă, în ale cărui poale se aşezase soarele încă pâlpăind, se întindea, în tăcere, întocmai ca şi o femee care doarme obosită de fericire, după ce s'a bucurat de toate plăcerile unei însetate iubiri.

Intunericul începu să-şi întindă aripile.

Era o linişte de mormânt!..

Dorine!... aci eşti?... deschide uşa!...

Era mama. Venea dela muncă!

Sărind jos de pe masă, nu ştiam cum să-i deschid uşa mai repede.

Ea mă săruta şi căutându-se prin buzunare îmi scotea câte o nucă, prună sau măr, cu care-mi potoleam foamea.

Niciodată nu venea cu buzunarul gol.

O!... maică, mult îţi sunt eu dator!...

Dar în Vadul-Săpat, satul acela drag de sub poalele dealului, toamna târzie îşi risipise pe dealuri şi prin păduri, braţele despuiate şi clănţăne de frig. Cu noaptea'n cap maica, şi cu cei trei fraţi mai mari, plecaseră după lemne.

Eu şi cu cei doi frăţiori de şcoală, rămăsesem adormiţi. O vreme posomorâtă de toamnă începu să cearnă de zor, în timp, ce tovarăşii mei de somn părăsindu-mă se îndreptau către şcoală.

Mă deştepta-i şi eu. Imi arunc privirea în dreapta în stânga!... Tache!... maică; începui să strig.

Dar vai!... nimeni nu mă auzea...

Vocea-mi plângătoare se pierdea în tăcerea casei, ce părea cu totul pustie. Mă dădui jos din pat!... şi ieşind în curte începui să strig mai tare. Tache! Tache! Tache!...

Frigul toamnei îşi înfipse dinţii până în oscioarele mele plăpânde, căci eram aproape gol.

Cu un rest al cămăşuţei sfâşiate, ce atârna doar pe un umăr şi fricos, începui să mă strecor pe uliţa satului, ce ducea către şcoală.

Eram numai de şase anişori.

Suflând în mânuţele rebegite, bâltâcâiam de zor prin noroiul din uliţă. Suspinam adânc!... Ajunse-i la un han... Un copil se apropie milos de mine şi dându-mi un măr zise: Dorine! tu nu mănânci, un măr? Il luai din mână şi aşezându-mă sfios pe treptele hanului, începui să muşc din el, în vreme, ce urmele de lacrămi calde îmi brăzdau obrăjiorii palizi.

Când pe când treceau săteni şi sătence la muncă, şi cari mai de care, venea lângă mine şi sărutându-mă, ziceau între ei: „Ce copilaş frumos!... d'ar fi trăit tăticu lui!... O!... tăticu!... tăticu începeam să plâng cu mai tare, când îi auzeam, căci amintirile triste treceau şi prin faţa minţii mele de copil.

Plângi tu drăguţule... plângi!... căci lacrămi, trebuie să se verse, de aceea cari au pierdut, ceeace le-au fost scump în viaţă, zicea câte unul din cei care formau cercul, din jurul meu.

In colţul uliţei, răsări deodată vecina, care mă înşfăcă de mână. Surprins mă sbăteam din răsputeri.

„Haide acasă jigodie.“

— Nu vreau!... nu mă duce...

Vreau scoală... Tache... şi restul cuvintelor mi se pierdu sugrumate...

Vecina îmi apăsa gura cu palma; iar cu cealaltă mână mă târa ca pe o scândură, fără ca să se gândească la micele-mi picioruşe înghetate, ce se isbeau de pietrişul amestecat cu noroi.

O ceată de oameni dela răspântie, privindu-mă îi cuprinse mila, şi unul din ei începu să zică:

O!.. nu mai plânge copilule dragă!... Tu nu eşti nici întâiul şi nici ultimul dintre copiii nimănui.. Tu eşti copilul durerei... Tu nu vei mai cunoaşte vreodată glas părintesc şi ochii tăi plânşi învăluiţi de zăbranicul durerii, nu-i va mai săruta nimeni.. nimeni dintre străinii ce nu simt şi nu suferă ca tine.

Iar într'o zi posomorâtă de iarnă, sau plină de miresmele primăveri o căruţă săracă va duce corpul tău mic şi chinuit, colo sus, lângă tăicuţul tău....

Maică!... maică!... mai strigam eu din când în când,... dar... vecina nu mă auzea, căci ea încă nu avea simţul de mamă. Ajuns acasă, mă aruncă într'o cameră şi-mi încue uşa. Alergam, şi eu, dela un geam la altul ca să ies, dar nu era cu putinţă. Tot ce întâlneam în cale stricam. Din întâmplare găsesc şi biblia (care şi astăzi formează cea mai scumpă carte din biblioteca mea), şi începui ai rupe foile pe jumătate.

Târziu însă sosi şi mama.

Dorine!.. zise ea, şi eu cu lacrămi în ochi începui săi spun, cum am voit să mă duc şi eu la şcoală, şi cemi făcuse vecina.

Sărmana maică... nu zise nimic, faţa i se întunecă, ochi îi sticleau de durere, şi un oftat adânc, îi uşura inima ei de mamă.

Gândurile suferinţei mele o pridideau şi din întunericul liniştit al odăi, se revărsau asupra ei durerile mele de copil.

Se hotărâ deacum să nu mă mai lase singur. Din nişte haine vechi, îmi făcu hăinuţe şi cu însuşi ghetele mamei, începui deacum să merg la şcoală, cu toate că nu aveam vârsta reglementară.

Era ca învăţător preotul satului, Popa Alexe, tatăl meu sufletesc...

O... bătrâne preot!... Eram un nevoiaş copil al pământului!... Eram o fiinţă plină de dureri!... Tu mai smuls diu ghiarele desnădejdei, care începuse să mă cuprindă!... Tu mi-ai desgheţat sângele din vine şi tot tu mai dus pe căile altei vieţi divine.

Iţi sunt dator bătrâne preot!... îţi sunt dator!... şi nu ştiu dacă pot găsi mijloace ca să te pot mulţumi.

Când mă privea, ochi-i se umpleau de lacrămi. La şcoală toţi copii se jucau cu mine şi cari mai de care, mă luau în bancă cu ei. Pe tema aceasta, se certau şi între ei. De acum devenii şi eu cam nărăvaş. Mă duceam cu cel care îmi dădea, mai multe condee.

Intr'o zi părintele asculta la aritmetică pe nn copil din cl. II, şi tot se muncea cu el, să facă socoteala cât fac 3 şi cu 3.

Plictisit de atâta muncă, strig şi eu deodată: „şease fac, măi Vasilică“.

Bietul preot, deşi necăjit, fiindcă nu-i ieşea socoteala, se apropie de mine şi zâmbind îmi zise: „Dorine, ştii să numeri?“

Fără să mai aştept o altă invitaţie începui 1, 2 trei, patru, cinci, 20 şi... aci... nu mai ştiu părinte...

De atunci, bunul preot, scoţând din cutia catedrei o aritmetică şi un abecedar, îmi zise: „Să'nveţi sănătos Dorine... O!... mare clipă e pentru mine aceasta! De acum, eu stăpânul nimicului, devenii stăpânul a toate.

Intr'o săptămână îi ajunsei pe cei de cl. I şi le trecui şi înainte, aşa că la sfârşitul anului făcui mare cinste mamei şi bunului preot care mă ajutase.

Pentru mama, însă era o adevărată povară, căci eram acum trei copii în şcoală. O mai mângâiam şi eu din timp în timp atunci, când cu voce tare începeam să citesc „visul Maicei Domnului“ sau Minunile Sfântului Sisoe.

Când însă începni să zic crezul să citesc cazania şi să cânt la biserică, maica nu ştia ce să-mi mai facă.

Munca şi suferinţele ei, de-acum începeau să se vadă clar, că n'au fost zadarnice.

Acum când îşi vedea odoarele, felurile visuri de noroc, se desfăceau unele după altele, ca nişte rotocoale de fum, i se învârteau molatec în cap, şi-o desmerdau ca pe un copil. Trăi de şi văzu copiii mai mărişori!... O vedeam cât s'a muncit şi se munceşte pentru noi. Căutam să n'o supărăm cu nimic. In timpul iernei, îi făceam 10

„țevi“ pentru țesut și apoi plecam la școală, iar în timpul verii, de cum nici soarele nu răsărea, îmi luam văcuța de funie, caetele și călimara în mână, și până la ora 9 cu pieptul pe iarba verde, îmi scriam și-mi preparam lecțiile, și-mi săturam și văcuța.

Și așa trecând ani, totdeauna premiant mă văzui în ultima clasă primară. Un vis împlinit și cu acesta se încheie unul din cele mai frumoase capitole ale vieții mele.

O viață nouă trebuia să încep.

Același preot o sfătuește pe mama că ar fi bine să mă dea la o învățătură mai înaltă. Mama asculta totul și împrumutându-se de 200 de lei la Banca satului, mă și trimise la Școala Normală din Buzău, unde în urma cxamenului putui intra ca bursier.

Atunci îi scrisei și eu acasă:

Scumpă maică.

După un examen destul de greu, am reușit ca bursier.

Totdeauna mulțumit de ajutorul pe care mi l-ai dat, îți sărută mâna fiul tău

Dorin.

Visuri mari începeau să-mi treacă prin minte. Dar... vai... sărmanului om, mai întotdeauna visurile prea frumoase sunt semne neîndoelnice, de mare nenorociri viitoare, și omul ar trebui să cunoască în cele din urmă, că tocmai atunci când se lasă a fi mai stăpânit de farmecul unor iluzii mai dulci, e o durere mai grea, care se urzește și l'așteaptă în cale-i.

Așa și cu mine...

Mă dusese la școala Normală, însă nici eu nici acela care mă ajutora, nu știa ce doarme în mine, și nu se gândea că mintea-mi va fi capabilă să înțeleagă și alte lucruri ale firei, căci vai!... Ce este omul!... Nici el nu știe!...Privește însă cititorule, în măruntaele sale în mișcări. Ele veșnic îți vor spune: „Sunt departe de a fi așa cum mă credeți“.

O!... câte nu am de spus .... și nu știu dacă cu acest condei plin de rugină, voi putea oare să spun, tot ce mi se află în inimă.

Eram mic. Nu știam de unde să-mi cumpăr cărți și n'aveam cu ce. Clipe de durere iarăși începeau. Nopți

întregi, în micul meu pat, așezat lângă o fereastră pe unde vântul și zăpada iernei sufla cu putere, gândeam: O! creer ce stai între aceste oase încheiate, ție nu-ți este milă de bietul om, căci iată, multe din clipele sale rămân moarte.

Se sbat aceste clipe între mine și tine. Frumos e jocul lor!... In viață nimic nu m'a mâhnit decât durerile ce din suflete nevinovate au pornit. M'a întristat suferința altuia, mi-a făcut rău nedreptatea... căci pentru înfrângerea ei gândeam și zi și noapte. Suferința părea de o veșnicie întrupată în mine...

Iarna devenea din ce în ce mai aspră. Un viscol grozav. din lunca Buzăului, sufla cu putere în geamurile din față.

Tocmai acum îmi venise rândul de planton. Întunericul cuprindea totul. Lumină nu mai era pe sală, căci toate lămpile au fost stinse de furia vântului.

Țăndări de geam, amestecate cu zăpadă cădeau din când în când.

Ah! mamă căci atât cunoșteam în lume, mi-e frig..., mi-e frică, mi-e urât, șopteam încet, ștergându-mi lacrămile calde.

Cine să mă audă? nimeni... nimeni.. căci maica mea era departe. Să spun la mai marii mei! îmi era frică de bătaie... Plângând, mă așezai într'un colț, băgat între niște saltele de pae, pe jumătate rupte.

Făptura întreagă dormia îmbrăcată în hainele ei negre. Cu ochii plini de lacrămi, uitându-mă în lungul vieții, ziceam cu scârbă: „Degeaba cauți tu dulceața vieții!... căci și ea este învăluită, în valul neștiinței...“

Bunurile vieții nu le poți avea, decât cu o biruință asupra turburărilor vieții tale, căci acestea îți duce mersul vieții, în lucrurile de jale...

O!... Fenomene ale naturei!... Voi faceți posibilă apariția și pierderea lumei... arătați însă creaturilor ca mine, că și voi sunteți ca și ele, niște produse ale legilor de existență a firei.

Pământule!... negru loc de chin și de neadevăr!... Existența mea nu este împăcată cu aceste dureroase vremuri... De acum să știi! O! Dumnezeu! O ființă creatoare, ca și roua dimineței din zilele de primăvară, sunt lacrămile mele. Ce sbucium!.. Vai! în grele clipe fu venirea mea pe lume!

Oare cine a făcut aparifia mea? şi pentru ce sunt născut pe lume?

Să văd aceste vitrege clipe cum se strecoară prin mine? Să-mi cadă carnea şi să-mi ascult sinistrele bătăi ale inimei?

O! lume! O! zeu! nu-ţi pune fiinţele la aşa încercare! căci iată multe din ele rămân reci sub forma de înghefare, în abisurile răsvrătirilor tale.

Sgomotele viscolului se pierdeau din când în când printre bătrânii copaci din grădina Episcopiei.

E un timp de linişte, e un timp de tăcere... însă inima-mi bate cu putere. O! vremuri trecătoare! Fugiţi deasupra lumei... fugiţi de lângă mine!...

Dar! de geaba... vouă ce vă pasă!.. Ce-i pasă lumei întregi, că viaţa mea de suferinţi e roasă.

Voi mi-aţi văzut durerea... voi mi-aţi văzut ceeace mi-a dat firea. Aşi vrea să merg cu voi, să las acest hidos locaş, unde omul nu este decât un laş. Nu vă împotriviţi dorinţelor mele nevinovate. In voi s'au distrus lumi întregi!.. Luaţi-mă şi pe mine pentru veci!...

Acum văd şi eu, că vârtejul lumei este mare. Voi rămâne însă încredinţat, că sufletul pe care eu îl am, lumea nu-l are.

Trecuse două ore! Inghefasem tot...

O!. durere!... durere!... tu distrugi fercirea omenească!... Fără de tine, desigur omul s'ar putea apropia de acea fiinţă îngerească! Simţurile....

Vai vouă simţuri păcătoase!... voi nearuncaţi în această vâltoare lumească...

Eu prin tine nu am fost sătul de nimic, decât de durere şi mâhnire, căci înşelăciunea şi mizeria omenească m'a doborât.

Roşeaţa ta cerule divin, lumina seri tale senine, îmi aduc putinţa să scap de acest chin. In lumea întreagă, se află ca şi în mine. „O durere piere. alta vine"

Nu te mai plânge existenţa mea... ani curg... Vremurile sunt grăbite, clipele tinereţi nu sunt semnele puteri, ci sunt veşti, că mâine vor veni clipele bătrâneţi, şi poimâine ale morţi.

Viscolul încetase. E o tăcere adâncă!... Inghefat nu mai auziam decât încet şi jalnic „Requem pro defunctis" ce mi se părea că iese din altarul, Episcopiei".

Ah!... Unde sunt tablele legilor tale fire? Să văd mai bine, construcţia lnmilor, să aflu punctul de plecare în firul vremurilor!

Ce stare!... îmi curge sângele în vine... se sue, se coboară, şi vâjâie în corpu-mi ca un râu ce curge în vale.

Inima-mi bate cu putere... şi... la urmă dece?... când totul în lumea aceasta piere. Mama mi-apăru în minte zicându mi: Ce faci copilul meu?... Dorine!..

O! mamă! tăinuirea durerei rămâne-va în mine ca şi în tine... Inelul lumei se va strânge... se va destinde... însă în lume nici răul nici binele nu va învinge.

Deodată vântul se umflă cu putere... O sguduire înfricoşătoare, se produse. Un geam de sus căzând, se sparse lângă mine, mişcându mi puţin piciorul. Imi tăease gheata şi o parte din degetul cel mic. Sângele începu să curgă.

Nu mai simţiam durerea de care dinainte eram cuprins, însă, simţirea sângelui mă înspăimântă. Cu mâinele pline de sânge îmi acoperii faţa să nu mai văd,..

N'am mai simţit nimic. Făclia vieţi părea că se stinge... Era către ziuă!... Zorii dimineţei începu să reverse... Intunericul se despică... Viscolul încetase pentru totdeauna. Mă scol!... Sângele înghefase pe ciorapi. Eram însă sănătos. Părea că a-şi fi dormit la mama acasă...

Spălându-mă de sânge, mă aşezai pe grămada de saltele să aştept lumina zilei.

Dar vai! mai erau, câteva ore!... Mintea-mi fugea în depărtări. Mă aşeza-i în faţa icoanei, zeiţa nopţei îmi venea înainte. O! vedenie fugitivă! Mi-e fricâ... mi-e frică de tine! De o lume nouă sunt înconjurat. Fiinţă îngerească! stăpâna celuia ce mă înconjoară!... Vino tu!... O... vino... căci durerile lumei voiau să mă doboare. Tu fii pentru mine, şi eu pentru tine. Frumuseţea şi liniştea în care mă găsesc acum, se măreşte cu venirea ta. O! Rază divină... o stăpână... o mângâiere. Din sbuciumul acestei nopţi împreună am gustat. Nu mă părăsi, căci cocoşii dimineţei încă n'au cântat.

Amândoi să ne cufundăm în toate, şi împreună să formăm unul. In această clipă de durere venind, ai sădit în sufletul meu mângâere, zicându-mi: Să fim departe de nimicenia lumei, căci numai atnnci clipa de fericire va fi în noi şi noi vom fi în ea.

Nimeni nu ştia de suferinţa mea, căci la şcoală ca şi

la învățătură eram primul. Imi plăcea singurătatea. Ziua întreagă și ore din noapte stăteam pe scările de piatră, dela clopotnița Episcopiei. O spaimă mă ar uca, când în mijlocul tăcerei, sute de dorințe năvăleau spre mine.

Cu ce să vă împlinesc? De ce veniți în mine? lăsați-mă așa!... lăsați-mă... că sunt singur pe lume. Sunt singur în simțire... Numai eu singur am făcut legăminte eu natura. Sufletul îmi este o văpaie.

O! cunoștință a toate!... glasul tău mă duce la infinit.. La razele tale mi-am încălzit gândul și simțirea. In tine voesc să-mi așez scaunul de odihnă, iar pe voi căi divine, pe voi căi ale zeilor, ași voi să merg cu ființa ce ar fi și ar simți ca mine.

Cam de acestea gândeam, în vreme ce trebuințele se înmulțeau. N'avem cu ce să le satisfac...

O! ce viață sbuciumată!... Scriam pentru un creion, peniță sau carte, ore întregi la colegi, sau elevii mai mari decât mine.

Și așa trecâne zile, trecând luni, mă strecoram și eu, ducând o viață muncită și înțeleasă numai de mine.

Așteptam și eu că poate or sosi clipe mai bune.

O! infinită înfățișare a lumilor divine! dați și pentru mine un colțișor de odihnă, ca acolo să gust din bunurile firei și în ele să-mi scurg viața în taină.

Dar sunt departe... sunt departe... Văd că voi vă pierdeți în spațiile unde omul aleargă, atunci când nădăjduirile îi sunt sfărâmate, strigând continuu: „moarte... moarte... moarte...“

Totdeauna neîmpăcat, totdeauna în mijlocul cărților și al cugetelor, eram o ființă, care cu nimeni nu mă împăcam.

Toți mă iubea. Eu însă mă simțiam înjosit atunci când vreun coleg rău, venea să vorbească cu mine. Nu ziceam nimic! Il părăseam.

leșeam afară. Și când încă lumina strălucitoare se sbătea pe lucrurile naturei, eu mă ascundeam pe malurile lazului.

Apa l se scurgea printre pietre, se pierdea prin frunziș, se ascundea în iarbă verde.

Și voi vieți omenești, gândeam eu, mergeți către un punct, dar câte obstacole nu întâlniți în cale!..

De câte ori de pe malul lui, nu-mi ridicam mintea și cugetul până la cer, voind să aflu al lumilor mister. Oh! ființă divină, de pe acest mal mi-am înălțat cugetul către tine, voind să aflu creația mea și a firei.

In tine se află germenul nemurirei și tot prin tine au pierit ființe ca și mine, lăsând locul altora ce vor veni în urmă.

Uitam să mai mănânc, căci mai hrănit eram de o gândire adâncă, decât de oricc mâncare omenească.

Aici stăteam până când lumina începea să fugă, începea să dispară... Totul sta culcat.

Nu eram singur. lazul îmi era tovarăș. Lămpile nopții începeau să se aprindă.

Ce noapte sublimă!... O spirite divine!.. din toate plaiurile cerului, din toate colțurile lumilor, veniți să simțim această plăcere sublimă. Era tăcere adâncă... lazul părea că nu mai curge. Deodată glasul unui clopot se pierde peste întinderile acoperite de întuneric. Era clopotul Episcopiei. Totul tresare!... O noapte sublimă! Clipele nu mai fug prin fața mea și nu știu de eu sunt sau altul!...

Oh ce bine ar fi, ca să nu fiu nici eu, nici altul și această clipă să rămână în mine, fără tată.

O! spirite divine, ce vă jucați în largul nopți! Veniți cu mine să gustăm din patrimoniul firei, căci destul în mijlocul lumei, sufletul îmi este în mâhnire.

Covorul naturei să-l avem drept așternut cu capetele luminate să ascultăm șoptirile celui fără de început.

Vom fi odată... vom fi aproape de fericire, vom fi și aproape de mormânt.

Pe sub sălciile tale în noaptea aceasta, mi-am găsit culcuș. Mă simțiam chinuit de muncă și nevoi când mă gândeam să-mi părăsesc lazul și să mă duc la școală.

Imi ziceam însă: dece nu m'aș duce și acolo căci un chin îmi stăpânește toate... In ele m'a născut maica-mea, și în ele, voi aștepta moartea.

Mă simțeam iubit de o ființă... și printre sălciile pletoase o așteptam să vină, înălțat cu mintea în lumile divine.

O! Dumnezeire! tu nu-ți frământi mintea să mă cunoști pe mine, eu însă... iată... în nopți târzii voesc să te cunosc și să trăesc în tine.

Pe iarba de sub sălcii, între cărți aruncate stăteam dus, nu în lumea în care îmi era corpul, ci în alta.

Urcam în sus, în jos... pe scara firei, rătăceam pe căile gâudirei... O!... duhuri divine... deschideți calea zeiței ce mă iubește, deschideți ca să vină.

Iar tu, ce ești ca mine, pogorâte și din lumea durerii să plecăm împreună. Să lăsăm această vreme a turbu-

rării... să nu mai simţim micimile lumei, căci acestea mi-au fost durerea.

Aceste lucruri înşirate fără de rost, nu vreau să fie locuinţa mea... nu voesc să mai fiu prada durerii lor din ea.

O! cât este de mare această lărgime a lumei! dar nici una.. nici unul din ea, nu se aseamănă cu mine, decât numai raza dumnezeească ce se sbate în tine.

Dimineaţa se apropie... haideţi... haideţi să pornim din lume. Până departe zorile s'au înroşit.. O parte din luminile nopţii m'au lăsat s'au despărţit...

Colibele sărăcăcioase de pe lângă Episcopie, lucesc printre copaci... Astrul dimineţii începea să iasă. O! cât eşti de frumoasă clipă!... O!.. astrul al zilei!. Măreţia ta in veacuri nu voi putea privi-o toată!...

O! zeu al lumi creeator!... Dă-mi aripile tale . cu ele... iată colo... colo departe, în văpaia acea să sbor.

Să te pot privi, eu veşnic aşi vrea, căci numai tu îmi stingi durerea mea... Tu faci să-mi gâlgâe sângele în vine!... Tu dai acest culorit naturei.

O!.. mare abis... O!... lucru ce pari neînvins. Eu sunt în tine şi nu în această lume!.. Aceste maluri părăginoase şi ele ca şi mine sunt roase.

Imi aduceam aminte că e timpul să mă duc la şcoală. O cărare ce se strecora printre copaci, mă ducea ni nişte înfundături, de unde puteam să ntru în curtea şcoli.

Nu voesc să plec... căci pe tine muncit de cugete am venit, sperând cu foc şi credinţă, că poate voi ajunge, la punctul ţintit de dorinţă

Lacrămi mi-au curs din aceşti doi ochi munciţi, când la şcoală nu puteam să sufăr viaţa, căci de toate eram lipsit.

O! tu cărare!... mi-ai văzut totul... şi clipele de înălţare, şi clipele de disperare!....

Pe tine mergând, ajungeam aici, unde singur voiam să cunosc toate.

Dar vai!.. setea mi-a rămas şi astăzi nepotolită.

Plecam.

Intram în clasă. Părea că se schimbă totul Toţi băieţii veneau pe lângă mine întrebându-mă câte ceva, sau ascultând lecţia pe care le-o spuneam eu

Şi aşa ducându-mi viaţa, timpul se scurgea.

Vremurile se schimbă căci lumile se prefac.

Totul este între moarte şi viaţă. Nu ştiu dacă vreo

existenţa ieşită din sânul natnrei, ar putea scăpa de aceste legi ale firei.

De o clipă veşnic suntem urmăriţi.

O!.. Voi îngeri ai firei.. schimbaţi în bine clipele ce ne sunt în urmărire, căci aşa vom gusta libertatea şi iubirea sublimă.

Veneau şi zilele de vacanţă. Le aşteptam, căci odată ajuns acasă, ore întregi din mijlocul cărţilor nu eşeam. Aceasta era plăcerea mea sublimă.

Şi aici îmi fugeau clipe după clipe.. lăsând în urmă durere sau mângâere. Şi aici vedeam cum corpul unui om devine sediul durerei.

Pâlpâia focul în sobă. Era tăcere... Ceasornicul din perete mişcându-şi acele şi bătând cu putere, părea că-mi zice: Uite... acesta este drumul pe care se mişcă lumea. Aleargă nebune în spaţii nesfârşite şi lumi sfărâmate şi cele ce deodată cu mine au fost creeate.

Nu vă pot opri în cale, ca să vă fac şi pe voi să simţiţi aceste clipe, în care puhoiul omenesc cu destinul lor, ajunge către vale.

Acum îmi venea în minte şi Conficiu şi bătrânul Zoroastru eu înţelepciunea lor.

O! lege a nemuriri!... tu zici că în lumea aceasta nu va fi pieire... Dar când să intru şi eu sub protecţia aruncată de tine?.. Desigur că atunci când vor fi întocmai unui zeu din lumile divine.

Rege al naturei!... Zeu al creeaturei!.. Şi eu sunt lucrarea ta! Armonie este, între lumile ce prin spaţii infinite aleargă, dar nu şi între fiinţele ce au aceeaşi căutătură. Fă, ce eşti tu, să fie în toate... Atunci se vor înălţa sunete de armonie, până în lumile depărtate.

Rămâneam singur în casă... Simţiam bine cum mintea îmi era deschisă pentru toate.

Toate toturile totului, în ea îşi avea locaşul şi prin ea îşi găsea explicaţie. Şi aici cu muncă necurmată îmi hrăneam zile.

Mă aşezam la muncă ziua albă,... treceau peste mine ore întregi, nopţi, şi tot ziua mă trezeem că am terminat.

Aşa, scurgându-mi clipele, eram în cea mai mare bucurie, eram în cea mai mare desfătare sufletească. Nu simţeam că am muncit... şi nu ştiu dacă în viaţa de până acum am, avut alte clipe mai frumoase, ca cele pe care în muncă le-am petrecut.

De multe ori terminam cele ce-mi înlesneau munca. Du-

rerea îmi era mare, căci nu puteam să-mi termin cele începute. Neliniştea mă cuprindea şi nici la odihnă nu mă puteam aşeza, căci odihna neliniştită, este o clipă ne trăită.

Odată târziu din noapte, lumina lămpi, voia să mă părăsească. Priveam şi la ea, priveam şi în mine. Nu mă părăsi tovarăşul singurătăţii mele! Nu mă părăsi şi tu, căci iată, puterile încă sunt tari

Nu mă lăsa cu mintea încurcată, şi cu dorinţele aţâţate... Ea nu avea grai cu care să-mi vorbească, însă eu trăind în ea, o înţelegeam.

O rază îţi mai trimit şi, eu stingându-mă întunericul nopţii te va cuprinde.

Mă culcam... Nu puteam să adorm deodată. Ochii mi se pironeau în tavanul înegrit. In el totul venea pe carele vremurilor, în el se făurea şi se distrugeau lumile.

Pe el, încărcaţi de griji şi ne nevoi, păşeau anii cu zâmbet Dumnezeesc, alţii cu porniri drăceşti.

Lumea întreagă îmi era deschisă... O dimineaţă a vieţii!... lume a zeilor,... rămâi... rămâi în mine atât timp cât eu sunt pe lume!

Voi zeilor, stăpâniţi totul. guvernaţi lumile şi pământul, nu mă încercaţi cu lucrurile nimicului!...

Coliba mea sărăcăcioasă!... In tine am văzut eu toate .. durerea şi plăcerea .. Aici liniştea poposeşte şi tot aici întunericul şi mişcarea frunzelor copacului din faţă, se mai odihneşte.

Pe uşa ta mică şi înegrită de ani îngrămădiţi, s'a scurs clipele mele, s'a dus viaţa multora şi orele tinereţei.

In orele din miez de noapte, din pragul tău mă jucam cu stelele cerului. Ah! mult îmi plăceau!...

O fiinţă pe care mintea singură o cunoştea, venea lângă mine,... mă făcea să simt ca ea. Se apropia de mine şi sărutându-mă, îmi zicea: „De ce te sbuciumă şi te munceşte toate? Haide să lăsăm durerea la o parte, să aruncăm simţurile urâte departe.

„Eu din veci am fost cu tine şi ştiu ce cugeţi tu în lume. O!... mare este fapta făcută la timpul când se cere!.. Sublimă este acum a ta mângâere!“

Toate acestea mă făceau să zic că fericirea nu constă în posedarea de bogăţii, de putere sau din lene, ci din muncă. Munca şi răbdarea mă făcuse să termin şi eu cu bine un an de şcoală. Ah! şi multe lucruri învăţasem.. O! şcoală tu m'ai învăţat să simt şi să rabd!...!...

Inarmat cu aceste două puteri, mă credeam destul de puternic să merg mai departe.

Dar veni războiul. Cinci fraţi plecară din mijlocul nostru. Rămăsei cu mama şi sora. Deacum eu deveniі sprijinul casei. Deşi numai de 14 ani, totuşi munceam din zi şi până în noapte, să păstrez ceace îmi lăsaseră fraţii.

Ocupaţiunea îmi îngreue şi mai mult povara. Cum începea să se însereze, cu perdelele lăsate şi cu lampa mică, începeam şi până târziu citeam plângerile lui Ieremia din biblie, luând-o ca drept rugăciune, „să ne apere D-zeu de venirea vre'unui neamţ!“. Dimineaţa plecam cu sania la lemne şi când soarele începea să se arate, rupt de oboseată mă întorceam şi eu. Viaţa devenea din ce în ce mai grea. Se terminase şi făina. Valul gândurilor iarăşi mă năpădeau. Mă hotărâi ca după modelul vechilor „râşniţe“ să fac eu o moară. Intr'o bună dimineaţă cu mâna pe ciocanul de cioplit piatra, începui să ciocănesc la două pietre, ce se afla în curte. Nu trecu mult şi în vr'o trei zile fu gata o piatră (în felul celei de moară) şi o piuă. Printr'un mecanism propriu (care astăzi, împreună cu altele, formează lucrul aducerilor aminte din micul meu laborator) puneam în mişcare piatra în aşa fel, încât măcinam doi saci de grâu pe zi.

Greutăţile vieţi vin însă, unele după altele şi dacă omul n'ar dobândi cele cerute de viaţă, ar muri şi el şi familia lui. Nimeni din casă, nu mai avea cu ce să se încalţe, căci odată cu venirea lor, Nemţii ne luară tot ce găsi mai bun. Rămăsese o singură piele de viţel în podul casei. Era însă netăbăcită. Cu ajutorul cunoştinţelor căpătate în şcoală, după două luni, toţi ai casei, cu nişte tălpi vechi, ne puturăm face ghete, căci o tăbăcii eu.

Când văzui atâta succes studiul fizicei şi al chimiei, deveni pentru mine o adevărată pasiune.

De atunci începui să cunosc cea mai mare parte din legile fizice şi ale chimiei, pe care le demonstram cu aparate construite într'un mod cu totul original.

Fel de fel de aparate începui să construesc şi în schimbul a doi pui de găină, luaţi pe ascuns dela mama, căpătai puţin acid sulfuric şi diferite produse chimice dela farmacia din Mizil.

Intr'o mică cameră, îmi instalai micul meu laborator, la vederea căruia „nemţişorii“ rămâneau ca trăsniţi.

Devenisem minunea satului. Bătrânul preot era încântat că a putut fi de folos unui aşa băiat.

Mă făcui şi grădinar. Ziua întreagă lucram la grădină, care deacum devenise frumuseţea comunei, pe când seara

întorcându-mă, îmi continuam experienţele şi însemnările mele zilnice.

Aşa am continuat până ce într'o zi, cu poşta nemţească îmi vine o înştiinţare dela şcoală prin care-mi făcea cunoscut că mă pot înscri pentru examen de clasa II-a.

Deacum grija examenului, îmi răpia tot timpul întrebuinţat la găsirea mijloacelor de trai. Gândurile începeau să mă muncească, căci fără mine existenţa familiei mele, era neasigurată. Cărţi de clasa II nu aveam, bani nu, cu un cuvânt, nu aveam nimic, ce mi-ar fi putut uşura examenul.

Durerea îşi înfigea şi mai adânc colţii în sufletul meu. Abătut mă retrăgeam în grădină, unde aşternându-mă de-alungul, în marginea gârlei, multă vreme stam cu faţa în soare, cu degetele încleştate sub ceafă şi cu ochii pe jumătate deschişi.

Gândurile mi se stingeau încetul cu încetul, ca nişte raze la asfinţit, şi toată fiinţa-mi părea că se scufundă într'o odihnă ce-mi făcea senzaţia unui om tare trudit, pe care-l fură somnul.

O!... Doamne! multe'mi lipsesc mie şi familiei mele!.. Voesc să-mi fac şi eu un viitor!... Speranţe.. şi iată că orice putinţă mi se transformă în neputinţe.

„Mă forţez şi eu ca şi ceilalţi oameni să-mi asigur viaţa.... dar Vai!... cu durere văd că toate sforţările mele, sunt asemenea cu acelea pe care le face struţul, când îşi ascunde capul sub aripă, izbutind numai, să nu vadă cum este ucis".

Şi aceste gândiri fugeau din mintea mea în timp ce c'o privire leneşă urmăream legănarea vălătucilor de nori, ce făceau ape, sclipind, ca nişte bucăţi de sidef, până ce subţiau ca un puf argintiu, topindu-se şi risipindu-se încetişor ca fumul.

„Mă duc la examen"!... tresării deodată şi îndreptându-mă către casă, îmi luai o fizică şi o chimie în legătură şi cu patru lei şi cinci zeci de bani, mă dusei la gară la Mizil. Trenul plecase demult. Deşi erau 36 de kilometrii până la Buzău, totuşi mă hotărâi să plec pe jos. căci ideea de examen pusese stăpânire pe mine.

„O! este greu pentru mine acum gândeam eu, dar o să treacă odată şi zilele acestea.

Cam la patru kilometri de Ulmeni mă întâlnii cu o ceată de ţigani. Când unul din ei se apropie de mine, o aşa teamă mă cuprinse, încât ţipând cât mă ţinea gura,

o rupsei la fugă. O căruţă cu cai, ce venea spre mine auzindu-mă că ţip aşa disperat dădu bice la cai.

Venind lângă mine, mă întrebă cu milă. Da ce ai copile? De ce plângi?

Deabia putând să vorbesc îi spun:

—„Ţiganii din urmă, voiau să-mi ia legătura".

—„Şi ce ai tu acolo?"

—„Două cărţi cu care mă duc la şcoală."

—„Bine, băeţaşule! vino cu mine în căruţă".

Suindu-mă însă, în căruţă ziceam în gândul meu:

„O! Dumnezeule! tu încă mai dai speranţe celor ce se gândesc la tine".

Ajuns în Ulmeni, se înlunecase... Unde să mă duc... ce să mă fac... O! maică iarăşi m'am depărtat de tine!

Mă uitam de sus până jos la omul ce vorbea cu mine, dar în mintea mea fricoasă treceau fel de fel de închipuiri sinistre.

Până dimineaţa, rămăsei la el acasă. Fără să mănânc ceva, ţăranul îmi aşternu lângă sobă, şi mă sfătueşte să mă culc. Ah! noapte! o noapte neagră şi lungă începu să se întindă.

Mâine! mâine ce am să fac, gândeam eu lângă sobă, în timp ce ţăranul dormea dus.

Dimineaţa însă începui iar să mă îndrept către şcoală. Ajuns aici şi ducându-mă în faţa directorului, plin de durere, mă podidi plânsul, căci foamea şi oboseala mă sfâşâia.

Cum ai venit Dorine!... îmi zise şi el cu ochii plini de lacrămi, văzându-mă aşa de prăpădit.

O domnule Director. Nu am pe nimeni... vreau să învăţ... şi plânsul nu mă lăsa să continui mai departe...

Haide cu mine acasă Dorine, şi te voi ţine eu până la examen. Acasă însă îmi dădu în stăpânire două oiţe pe care trebuia să le scot la iarbă în fiecare dimineaţă.

De mai vedea tu maică acum!...

De dimineaţă mă sculam, îmi scoteam oiţele într'un par şi tot cu chimia în mână, începeam să citesc de zor, căci alte cărţi nu aveam.

Într'o bună zi, îmi spune: Dorine, eu n'o să te mai pot ţine, căci odaia în care stai tu, o ia un Neamţ.

Neamţul în adevăr îşi adusese întregul bagaj.

Tocmai în timpul acela, o ceată de copii şi femei de pe stradă, strigând: „Să luăm pâine dela colţ", se îndreptă către brutărie. Am lăsat şi oiţele şi cărţile şi mă dusei să cumpăr şi eu pâine.

Era lume multă. Fiecare începu să mă arunce, când într'o parte când în alta, până când un Neamț ne alungă pe toți ce eram fără cartelă.

Mulți însă se îndreptară spre birou să-și scoată cartelă. Má luai și eu după ei. Ajungând la birou și fiind întrebat de unde sunt, începui să-i destăinui totul.

Bietul funcționar, adânc mișcat, mă luă de mână și ducându-mă în fața prefectului îmi zise:

Copile dragă!... spune și Domnului Prefect ceeace mi-ai spus mie....

Atunci începui:

Domnule Prefect,

Cu patru lei și cinci zeci de bani am venit, patru zeci de kilometri pe jos pentru ca să-mi dau examenul de cl. II-a la școala normală.

Fără gazdă, fără cărți și fără nici un cunoscut..: și deodată prefectul cu ochii umezi, bagă mâna în buzunar și scăfând o 100 de lei îmi zise:

„Învață copile“!... și strângându-mi mâna, ieși cu mine până afară, încurajându-mă cu fel de fel de vorbe. Cu acești bani îmi dădui examenul, având ca rezultat o prea frumoasă reușită.

Intors acasă nu spusei decât atât: „Am reușit maică dragă“, și ea cu chipul senin și zâmbitor îmbrățișându-mă, îmi zise. Dorine!.. Dorine!... Speranța mea!... Conducătorul lumei, te va conduce și pe tine.

Dar cine-mi știa suferințele?... Nimeni... nimeni...

O! Zeu!... Deapururii bun!. tu mă știi pe mine... tu știi și taina lumei... scoate-mi. O!... zeu!... durerile din inimă.

* * *

Toamna se apropia... Era către sfârșitul lui Noembrie. Cu câteva cămășuțe și cărți într'un cufăraș, mă îndreptam către școală. Eram acum în clasa III... Niciodată nu am putut vedea, o mai mare mizerie ca acum și nu știu cum a putut să funcționeze o așa școală, în ochii ministerului. Făceam meditație până la ora 9 la localul școli dela Episcopie. La 9 și jumătate ne duceam la dormitor în oraș, la o distanță de 2 kilometri și jumătate. Pe un ger, grozav aproape înghețați ajungeam la prea doritul nostru dormitor, unde în loc să ne desghețăm, mai tare înghețam, căci—nici nu se pomenea de foc.

Ca să avem câte puțină căldură, ne dădeam scândurile de la pat, pentru ars, iar noi ne îngrămădeam câte doi într'unul. Terminând și aceste surse, lucrurile merseră și mai departe.

In deplină înțelegere cu șefii noștrii, pe rând fiecare, în echipe de câte opt, la ora nouă și jumătate noaptea, plecam după lemne.

Toate gardurile pe unde treceam noi erau stricate. Imi vine în cele din urmă rândul și mie. Cu o ceată de opt elevi, cam de 14—15 ani fiecare, pe o mică spărtură ne introducem în cimitirul nemțesc din spatele episcopiei ca să-i furăm crucile.

Un viscol sufla de tot. Din când în când, o mică tăcere făcându-se, viscolul alerga prin depărtări, în timp ce noi aproape de cântarea cocoșilor, ne strecuram pe portița cimitirului.

Dar de jur împrejur, era încins cu un șanț de adâncimea unui om. In mijloc, de o cruce mare de piatră se afla agățată o candelă.

Cu inima cât un purice, de frică și de frig, începurăm să scoatem la cruci. Deodată însă, în mijlocul unei tăceri profunde, și ca o urmare a unui sinistru glas de cucuveca se aude: toc. toc, toc!... Jumătate morți, numai nimerim poarta, și fără să vrem, când să sărim șanțul, ne pomenirăm jumătate băgați în nămol, amestecat cu zăpadă și mărăcini.

Nu știu cum am ieșit de aici, atât îmi aduc aminte că mai mult decât bolnav de frică, ajuns la dormitor, a trebuit să-mi înfășor picioarele într'o bonetă, ca să mă primească colegul meu în pat, „căci aveam picioarele reci.“

Nici mâncarea nu era mai pe jos.

Fără nici o ordine, când la 2 când la 4!... primeam masa de prânz o mică bucată de mămăligă și puține prune cu „orzoaică.“ Era un adevărat erou, acela care cu ajutorul vre'unei șmecherii, putea să devină stăpânul a două bucăți de mămăligă. De era prins, vai de capul lui .. bătaia care o primea îi ținea un an de zile...

Eram la masa de prânz, înfometat de tot, unul dintre colegii mei, printr'o ageră mișcare a mâinii, devine posesorul a două bucăți de mămăligă.

Fiind dată cu număr, pedagogul cu un sgârbaciu în mână, începe cercetarea. Bietul coleg, de frică, fără să se mai gândească la mămăliguța ce încă era fierbinte, o aruncă într'un loc unde pedagogul nu îndrăsnea să o caute. O ascunse în pantaloni!...

Fără să bănuiască ceva, în urma cercetării pedagogul rămâne fără nici un rezultat, în timp ce colegul cerând voe afară, se descărcă de povară.

Cu astfel de mizerii, sbătându-mă ajunsei în clasa VI când, începui să dau examen de clasa I de liceu, astfel că odată cu terminarea şcoalei normale, terminai şi cu clasa I de liceu.

Ajutorat de calităţile mele dăscăleşti, ajunsei învăţător, în care timp dădu-i şi examenul de cl. II-a şi III-a.

La un an ajunsei elev al şcoalei militare din Ploeşti, unde după absolvire căpătai titlul de sublocotenent.

In acest timp deşi militar totuşi odată cu diploma de sublocotenent în rez. prin examen, luai şi diploma de 4 clase de liceu.

Fără niciun ajutor material şi fără să ştie cineva din famile, mă'n scrisei ca elev în cl. V R. la liceul din Ploeşti.

Grija zilei de mâine mă dobora.., Obosit dela cursuri, cu ochii ţintiţi în podul unei camere învechite dintr'o mahala a Ploeştilor, cu durere îmi vedeam trebuinţele,.. îmi primiam suferinţele...

O!.. de n'ar avea şi omul... această straniе fiară... corpul, ar fi întreg în ale sale... ar fi stăpân în totul.

Incercam să-mi isgonesc grijile... dar vai .. ele mai tare mă sugrumau.

Mă munceam să mai citesc câteceva, dar mintea-mi nepriponită, pribegea aiurea, în timp ce privirile trudite, scăpătau de pe rânduri.

Cu ce să-mi plătesc gazda?... Cu ce să-mi plătesc gazda!... era ideea care mă muncea. Ochi-mi se închideau ca de somn, şi cartea grea, îmi cădea pe pieptul plin de suferinţă.

Intr'o bună zi, îmi veni puţină scăpare. Ajunsei ajutorul conducătorului unui pension. Era un om cum nu sunt mulţi. Un spirit practic, ordonat până la exces, era omul zilei de astăzi...

O!.. multe am învăţat eu dela tine bătrâne conducător!.. Sufletul nu ţi-l-am putut cunoaşte...

Şi ţie îţi sunt dator!... căci ai avut suflet ce părea a mă înţelege. Legile sortirei ne va distruge şi pe mine, ca şi pe tine, nu voi uita însă că tu ai fost un ajutor pentru mine.

Totdeauna câte 13 ore de muncă pe zi, în mijlocul a 42 de copii, mă simţeam mai bine decât oricând.

Totuşi grija că ce voi face mâine... sau că-mi trebuie diferite lucruri, mă munceau mai mult decât cele 16 ore de lucru...

O!... cât de mult mă chinuia când vedeam că apropie şi mişcarea degetului trebuia să o plătesc cu bani Voi munci mai mult!... Voi munci... gândeam.

* * *

Ceasuri întregi din noapte, în obosita şi tihnita-mi singurătate, fără să mai simt ceva pământesc gândeam.

O!... gândire!.. Gândire... corabie ce mă porţi pe aste valuri lumeşti, cu tine mă pot depărta de lucrurile omeneşti.

Setos de cunoştinţe, petreceam şiruri de nopţi, fără să prind de veste, că truditul meu corp slăbia; iar gândurile îmi rămâneau aninate, cine ştie pe ce colţuri singuratice.

Mă duceam în dormitor, unde era întuneric şi cam frig. Bâjbâind, ajungeam la pat, îmi aprindeam lumânarea la căpătâi, mă descălţam şi aruncându-mă sub plapomă, scoteam câte o carte şi iarăşi începeam să ciugulesc de ici colea, câte o literă... un cuvânt o frază.

Inchideam însă cartea, suflând în lumânare, şi îmi băgam capul sub învălitoare. Spinarea mi-era îngheţată. Ca nişte vârfuri de ace, îmi furnicau prin coaste fioruri reci şi ascuţite; iar sângele din tâmple sbătându-se cu putere îmi dădea să înţeleg că chinurile sunt grele...

Mă învârteam în pat, îmi întorceam perna pe partea cealaltă, îmi vâram braţul sub căpătâi şi aşezându-mi picioarele şi trupul în stările cele mai slobode, urmăream cu auzul huruitul fiecărei trăsuri de pe stradă, până ce se stingea, departe în taina nopţi.

Cunoscusem câteva familii, care îmi propuse să-i iau copiii în meditaţie şi acum cu mine însumi, mă sfătuiam.

In capul meu aprins, clocotea un potop de gânduri. La început vedenii fugitive, şiruri rupte şi încâlcite din tainele lumei, vorbe stinghere şi sfărâmături de idei, îmi scăpărau din tâmplele-mi fierbinţi.

Incetul cu încetul, icoana bunei şi iubitoarei fetiţe, al cărei meditator trebuia să devin, cu ochii ei mari şi zâmbetul ei Dumnezeesc, mi se lămuri în minte, rămânându-mi acolo clară şi luminoasă.

O!... dulce este o simţire divină, în mijlocul unui noian de ruine sufleteşti. Deacum mă simţii aburit de o senzaţie, dulce, ca şi cum mâna-i caldă îmi neteza fruntea încetişor.

O!... voi veni!.. mâine am să fiu la tine.

Era o vreme posomorâtă de iarnă.. Pe uliţele oraşului, cu urechile acoperite de gulerul pardesiului, mă strecuram către meditaţie. Mă aştepta.

Imi deschidea uşa şi apropiindu-se de mine, îmi strângea mâna zicându-mi: Dorine e frig afară! Atingerea mânuţei moi şi drăgălaşe, zâmbetul şi privirea ei, mă umpleau de viaţă, visuri şi de farmec.

O! era o fiinţă care mă înţelegea. In ochii ei mari şi gânditori, pe faţa ei blândă, vedeam cum toate gândurile-i veneau valuri, valuri spre mine, mă cuprindea peste tot, ca într'un torent de flăcări, lăsându-mă adesea prada unor dureri neînchipuit de dulci.

Cât de plăcut era să o priveşti, cum cele dintâi visuri ale sale, veneau să-i tulbure nevinovata copilărie!

Stoluri de închipuiri o troeneau mititica, stârnindu-i gândurile din pacea lor adâncă. Tâmplele-i svâcneau înfierbântate şi inima ei aprinsă se sbuciuma în coşul pieptului ca un porumbiel ce bate din aripi. Işi apăsa, mânuţele pe curatul ei sân şi căutând să-şi potolească răscoala gândurilor şoptea încet şi tainic: Dorine! Dorine! nu ştiu dacă sortirea, vieţi, va fi să fiu cu tine!...

O! Anely o să treacă odată şi zilele acestea ce ne despărţează sortirea.

Viaţa noastră tânără o să reîntinerească totul... şi... cu câtă frumuseţe o să împodobească lumea! Căci celui ce se închină, ea nu-i va tăinui bogăţiile ei.

Ea va strânge la piept cu căldură, ca pe un fiu credincios, pe acela, care-i va da un sărut pătimaş.

Acela, dintr'o dată îi va sorbi plăcerile, după care mii şi mii aleargă viaţa întreagă.

—Aşi vrea... ca în tăcere... tăcere.. să ascult cuvintele tale Dorine...

Voi, însă să mi spună ceva dar, simţi că ochii i se umplură de lacrămi.

— „Ce vrei tu să-mi spui? Nu răspunse nimic şi închizând fereastra îşi rezemă corpul svelt, în timp ce mânecile rasei. îi căzură jos de pe braţele-i gingaşe.

Tăcut mă uitam la dânsa, ca la un copil drăguţ, zâmbii dureros, şi mâna-mi stângace şi fierbinte atingându-i degetele subţiri, îi şopti. Plec!...

Soarele se scufundase în desişul copacilor... din spatele casei, când ochi-mi rătăceau privind-o. Obraji arzători ai ei aprindeau pe ai mei, mişcările pieptului ei întregeau pe ale mele şi sângele ei da putere sângelui meu. la odăiţă, amurgul furişându-se asculta tăcut şi încremenit vorbirea inimilor noastre. Statura îi dispărea încet, încet dela fereastră, se apropie de mine şi rezemându-şi capul de pieptul meu îmi şopti...

Iubesc... şi lacrămile iubirei. începu să-i curgă în întunericul nopţii.

In vâjâitul sângelui, natura întreagă tresări, şi un sărut tainic puse bazele legământului nostru pe veci.

Mă depărtai de ea, şi închizându-mă în casă, gândurile cu care o veşnicie nu mi s'ar fi urât, începură să mă năpădească.

Chipul plăcut şi zâmbitor al Anely umplea lumea întreagă, a gândurilor mele.

Privirea ei caldă, care îmi vorbia aşa de dulce, şi pe care eu o înţelegeam aşa de bine, revărsa atâta farmec în sbuciumata mea viaţă, şi toată drăgălaşa ei făptură, mă îneca într'o aşa de neînchipuită voluptate, încât întreaga mea fiinţă se perdea în lumea gândurilor.

Voiam să mă culc.

Insă, din întunericul liniştit al odăi, cugetele la vorbele şi la dulcea ei şoptire, pătrundeau tot mai adânc în mine.

Aproape adormit gândeam... gândeam de zor. Imi făuream o viaţă nouă.

Rând pe rând mi se înşira, mai întâi în umbră şi apoi mai în lumină toate tablourile vieţii viitoare. O!... Zeu nemuritor!... ai ştiut că sunt ca tine... căci valurile din cel mai frumos capitol al vieţii mele, de farmec sunt pline.

Luna strălucea, în lungul nopţii şi umbrele singuratice ale norilor străvezii, se jucau pe pereţii văruiţi în alb, ai camerei mele, cu toate că chipul ei nu se depărtase din mine.

...Anely... Anely... sunt student... tu eşti fată bogată... mai am patru ani...„cerinţele vieţii sunt mari.“

Adormiam... După câteva zile de examen, mână în mână, aşezaţi pe o piatră din grădină, visam împreună lumea fericirilor şi cu privirea, urmăream cum soarele apunând trimetea ultimile raze de lumină.

In bătaia pulsurilor, simţiam cum fiinţele noastre se topeau una într'alta, când soarele se pierdu din ochii noştri, pentru o lungă noapte. Amândoi, aproape pierduţi la rădăcina unui brad bătrân, ale cărui crengi resfirate şi uscate, se întindeau asupra noastră, întocmai ca o coamă cu părul înţepenit, gândeam.

Era o linişte de mormânt...

O pasăre a nopţii venind, se aşează pe o creangă 'n vârf şi începându-şi cântecul de noapte, făcea să se cutremure întreaga fire.

Mica cântăreaţă, cânta o odă soarelui ce se pierduse de mult timp.

Pe când însă buzele fragede şi nevinovate, se apropiau şi în cei doi ochi mari, priveam viitorul, cerul, întregul

cer se întindea în flăcări, până în zare. Făcliile de nuntă erau aprinse. O!... cât de frumos era. Potop de viaţă năvălea în sufletele noastre tinere.

Deodată însă mă cutremurai.

O Anely!... întreaga viaţa mi a fost un vis, deşi natura m'a înzestrat cu mai mult, decât pe ceilalţi. Totuşi aşi vrea, ca acum să fiu treaz.

Acum, viaţa, mi se perinda în amintire pe dinaintea ochilor şi întâmplările mai de seamă îmi ieşeau la iveală ca dintr'un lanţ, ale cărui verigi egale, erau întrerupte, prin mărgăritare scumpe.

Dorinţi arzătoare, mi se luptau cu bănuelile ce încolţeau şi mă sugrumau în vreme ce iluziuni înfrigurate mi se războia cu conştientul la început slab şi apoi din ce în ce mai lămurit...

Şi aşa pierduţi, mă năpădeau gândurile prin cap şi suflet, şi eu însuşi, îmi întăream iluziunile răpuse, hrănindu-le cu puteri noi, căci, atunci când se lasă să se risipească în voe, corabia vieţi, alunecând încet te duce spre prăpăsliosul port al morţilor.

—„Dorine!..Dorine!...tu îţi vei termina studiile. Eu voi fi tovarăşa în plăcerile şi durerile tale...Vom fi fericiţi.“

Fericirea îmi apăruse ca un ce, care se ridică de nu ştiu unde, spre înfinitul orizontului. Ea venea din văzduhul fără de margini, strămutându-se din ce în ce mai aproape, apărând tot mai mare şi mai puternică. Era întocmai ca un nor, din faţa căruia părea că cerul cel roşu dispare.

Mă apucai să mă ridic deasupra pământului care zăcea învăluit în adâncul întuneric al nopţi, în timp ce deasupra capului se întindea cerul, strălucind în lumini eterne.

Din sferele cereşti se desprinse ca dintr'o harfă melodii divine.

„Fericirea vă este dată pe acest pământ“ şi sufletele ne plânse de bucurie, în aceste armonii sublime. Dar deodată se împrăştiară ca norii, în nimic, la cea dintâi rază de lumină a dimineţii.

Ea se sculă... zicând : „Ce vor zice părinţii noştri!...“

— „O!... Anely, un vis ne fu şi altceva nimic, această frumoasă clipă a vieţii noastre...

Minunat lucru e să ai ceva în viaţă, dar mai minunat e străduinţa după el, şi încă şi mai minunat e să te uiţi împietrit, să începi să te împaci cu lipsa lui, şi în acelaş timp, să simţi cum din această împietrire. puterile ţi se măresc şi cresc cu mai multă tărie.

Din seara clipelor divine „lubesc“ devenii altul.

— „Dorine!... Dorine!... ce mult aşi vrea să fiu lângă tine!... şi ce departe m'aş simţi dusă, dacă s'ar prelungi aceste clipe divine.“

—„O!... Anely!... a trăi într'o clipă toată fericirea vieţii e foarte greu, pentru că în sufletul nostru avem ceva ce nu-i găsim marginea ceva care ne urcă, ca într'o reţea, din praful pământului, spre curatele sfere cereşti, pentrucă în noi bate o a doua viaţă, care unită cu clipa prezentă tremură, întocmai ca fluturele care îşi fereşte de ploae gingaşele sale aripi.“

Insă cine nu prinde momentul, cine nu se supune lui fără să se sinchisească de veşnicie, pentru acela, nici cerul nu este ce i-a promis să fie.

O! . şi chiar când dorinţi, sau aripi poftitoare s'ar risipi în imperiul vecinicilor lumini, vrând să desprindă din cer o scânteie din stelele ce în nopţile luminoase ale iernei scânteiază ciudat capetele noastre, totuşi nu pot fi atinse ca tot ce este frumos, deoarece întotdeauna se vor găsi lanţuri de fier, care să ne înconjoare, ţinându-ne strânşi legaţi de pământ.

Şi... totuşi ar trebui să fie o punte care să se ridice dela suferinţă, întinzându-se în sus, spre bucuria eternă.

In taina nopţii era o linişte profundă... Mâinele ei cuprinse pe ale mele şi valuri de iubire a unui suflet superior, se revărsa ca un isvor asupra ei.

Erà din ce în ce mai frumoasă, când cu ochii în jos şi buzele-i cireşii, şopteau neînţeles!..

„...Unul altuia să ne închinăm viaţa...“

— „O, micuţo, vom trăi împreună, vom avea toată fericirea cerească de pe acest pământ, căci cu pornirile noastre sufleteşti, o lume nouă putem alcătui.

Aceste clipe sunt mari pentru noi, căci momentele în cari ne închipuim fericirea ca prezenţă, preţuiesc ani, în care apoi noi trăim şi murim. Acum însă, hai să plecăm, să călătorim prin noapte, până când soarele apărând să trezească oamenii din somn, pe noi să ne găsească deştepţi.

— Scumpule, rămâi!... ieşeau cuvinte rugătoare de pe buzele ei.

—„Să mergem iubito şi zicând aceste vorbe mă sculai în sus. pusei mâna pe umerii ei şi citindu-i în ochi, o priveam în inimă.“

— Dorine!... vreau ca împreună cu tine să străbat nu numai acest drum, ci însuşi lunga cale a vieţii...“

Un sărut se desprinse din taina nopţii... Anely... Anely..

tu n'o să mergi cu mine pe acel lung drum. Eu sunt student sărac... şi o prăpastie socială este între noi. Tu eşti fată bogată şi frumoasă, întocmai ca un fluture în strălucirea soarelui. Tu trebue să guşti plăcerile vieţii ca orice fată tânără. Lasă-mă pe mine!...

Priveşte însă, că înaintea ta stă un suflet mare, un student sărac, dar în putere de a croi în orice moment un drum pe valurile lumei

Iubirea mea te stăpâneşte... văd. Dar vai!... dacă sortirea ne va fi aşa şi fiinţa mea va dispărea de lângă tine, tu să nu fii deloc tristă. Să te uiţi în urma mea, întocmai ca şi după fluturele care zboară în altă grădină pe deasupra gardului.

Eu o să-mi continui studiile, în chinuiri şi nevoi... şi nu voiesc ca şi tu să suferi cu mine, noianurile vieţii pline de noroi.

Căci vai!... De n'aşi fi învăţat până acum ce înseamnă viaţa, nu numai pentru mine singur, dar pentru omenirea întreagă, atunci a-şi fi venit prea târziu pe lume cu înţelepciunea mea.

— Pe tine... pe tine!... să te las eu singur?...

O!... nu... nu... nici moartea nu mă desparte de tine...

— Anely, dar tatăl şi mama ta, ce vor zice? căci ei nu cunosc clipele trăite în mine şi în tine!...

—„Tata!.. mama!... sunt ai mei...deacum sunt şi ai tăi.. şi nu se vor împotrivi iubirei noastre divine, căci şi ei cunosc sufletul ce se sbate în tine.

Eu îţi voi uşura studiile şi amândoi ne vom bucura de roadele muncii tale.

O!... Anely!.. Vorbele tale îmi dau mari puteri... Deacum lauri munci mele, sunt daţi de mâinele tale.

Iţi jur... O... iubito!... că sufletul la nimeni în lume, nu-l pot încălzi, decât la tine.

Viaţa întreagă este a mea... este a ta...

Un zâmbet de o fericire nespusă i se vedea pe faţa care se însenină tot mai mult, până când luă o înfăţişare atât de frumoasă, cum nu o mai văzusem niciodată.

— Dorine!... Viaţa noastră deacum înfloreşte.

Deacum îţi sunt mângâierea vieţii tale.

Dar haide-Dorine, şi dela tainicile şoptiri ale isvorului din dosul casei să luăm binecuvântare.

Era un întuneric tăcut, în timp ce îngerii firei, săltând de bucurie, ne binecuvântă punând sigiliul iubirei.

Fericirea nu este data oricui şi oricând,
Munceşte de voeşşti să o ai pe acest pământ.

DE ACELAŞ AUTOR:

Filozofie

- Din tainele lumei
- Din minunile vieţii

Ştiinţă

- Valenţă oxizi, baze săruri.
- Apariţia vieţii.
- Calculul în fizică.
- Introducere în studiul chimiei anorganice.
- Chimia anorganică.
- Introducere în studiul chimiei anorganice.
- Hidrocarburile aciclice.
- Chimia organică.
- Ecuaţii chimice.
- Problema universală.